

DEZVOLTAREA PIEȚEI FINANCIARE NEBANCARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Tatiana MUNTEANU, Artiom MOLDOVAN

Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat: Dezvoltarea economică a unei țări depinde în mare măsură de gradul de dezvoltare a pieții financiare. Piața financiară nebancaară, fiind parte componentă a pieții financiare are un rol important în acumularea și repartizarea mijloacelor bănești din țară. În acest articol am încercat să facem o analiză a evoluției pieții financiare nebancaare a Republicii Moldova, pentru evidențierea direcțiilor ei de dezvoltare pe viitor, pornind de la faptul că, accesul dificil la finanțare în Republica Moldova servește drept o constrângere actuală de care se ciocnește întregul sector al IMM.

Cuvinte cheie: piața financiară nebancaară, piață mobilă, piața asigurărilor, finanțe, microfinanțare.

Pentru o desfășurare normală a activității, agenții economici au nevoie de împrumuturi pe termen lung cu care să își finanțeze investițiile. Aceste capitaluri bănești pot fi procurate pe piața financiară. Oferta de capital este realizată de către deținătorii de resurse financiare care plasează aceste resurse pe piața de capital, prin cumpărarea de titluri de valoare. Deținătorii de capital bănesc sunt: firmele, băncile, persoanele fizice și juridice. Piața financiară din Republica Moldova, este constituită din instituții bancare și nebancaare. Instituțiile bancare sunt reprezentate de 14 bănci comerciale licențiate, ce sunt reglementate de Banca Națională, iar sectorul nebancaare este format din instituțiile financiare nebancaare.

Instituțiile financiare nebancaare sunt entitățile, altele decât instituțiile de credit (bănci), ce desfășoară activități de creditare cu titlu profesional, în condițiile stabilite de lege.

Principalele componente ale pieții financiare nebancaare (PFN) sînt piața valorilor mobiliare, piața asigurărilor, sectorul microfinanțării.

Tabelul nr.1

Evoluția numărului participanților profesioniști ai pieții financiare nebancaare

N	Participanți ai PFN	La situația din:				
		31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013
1	Participanți profesioniști la piața valorilor mobiliare, inclusiv:	62	63	64	67	67
	Bursa de Valori	1	1	1	2	2
	Depozitarul Național de Valori mobiliare	1	1	1	1	1
	Registratori independenți	10	10	11	12	12
	Brokerei/Dealeri	21	22	22	22	22
	Alți participanți ai pieții VM	29	29	29	30	30
2	Participanți profesioniști la piața asigurărilor, inclusiv:	791	1048	1047	1867	1865
	Companii de asigurări	24	24	20	18	16
	Brokerei de asigurări/reasigurări	45	63	66	76	76
	Agenți de asigurare	722	961	961	1773	1773
3	Sectorul de microfinanțare, inclusiv:	430	442	440	431	425
	Asociații de economii și împrumut	395	399	377	361	340
	Organizații de microfinanțare	35	43	63	70	85
4	Alții participanți ai PFN	3	5	5	6	5
	TOTAL	1286	1558	1556	2371	2362

Sursa: Realizat de autori pe baza rapoartelor de activitate a CNPF

După cum observăm din tabelul 1 numărul participanților peții financiare nebancaare este în creștere ajungînd la 2362 în 2013.

Instituțiile financiare nebancaare desfășoară, pe teritoriul Republicii Moldova, în condițiile legii, următoarele activități de creditare:

- a) acordare de credite, incluzând: credite de consum, credite ipotecare, credite imobiliare, microcredite, finanțarea tranzacțiilor comerciale, operațiuni de factoring, scontare, forfetare;
- b) leasing financiar;
- c) emitere de garanții, asumare de angajamente de garantare, asumare de angajamente de finanțare;
- d) acordare de credite cu primire de bunuri în gaj, respectiv amanetare prin case de amanet;
- e) acordare de credite către membrii asociațiilor fără scop patrimonial organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților/pensionarilor, în vederea sprijinirii prin împrumuturi financiare a membrilor lor de către aceste entități, organizate sub formă juridică a caselor de ajutor reciproc;
- f) alte forme de finanțare de natura creditului.

1. EVOLUȚIA PIEȚII VALORILOR MOBILIARE

În linii mari pot fi evidențiate următoarele etape de dezvoltare a pieței valorilor mobiliare în R.M.:

- 1992-1994 – crearea bazei legislative de ramură (provizorie) și a infrastructurii pieței, ajustate procesului de privatizare în masă (fondurile de investiții pentru privatizare și companiile fiduciare), precum și constituirea organului de stat de reglementare a pieței valorilor mobiliare – Comisia de Stat pentru Piața Hîrtilor de Valoare;

- 1994-1996 – desfășurarea procesului de privatizare în masă (schimbarea bonurilor patrimoniale pe acțiunile întreprinderilor privatizate, încheierea și înregistrarea emisiei a 2-a de acțiuni a fondurilor de investiții pentru privatizare și reorganizarea lor în fonduri clasice), precum și formarea infrastructurii pieței valorilor mobiliare (crearea institutului de registratori independenți, deținătorilor nominali, apariția intermediarilor financiari – companiilor de brokeri, fondarea Bursei de Valori a Moldovei și începutul activității ei);

- 1997-1999 – desfășurarea procesului de distribuire a proprietății privatizate (consolidarea proprietății privatizate și conturarea proprietarilor reali (majoritari)); crearea cadrului legislativ și normativ de ramură, fondarea Depozitarului Național de Valori Mobiliare, integrat în sistemul de tranzacționare a Bursei de Valori a Moldovei, instituirea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare ca autoritate publică independentă pentru reglementarea și supravegherea pieței valorilor mobiliare;

- 2000-2010 – concomitent cu derularea procesului de distribuire și consolidare a proprietății, desfășurarea activă a procesului de redistribuire a proprietății; perfecționarea cadrului legislativ și normativ; modificarea infrastructurii pieței valorilor mobiliare, inclusiv lichidarea fondurilor de investiții (sau excluderea genului de activitate ca fonduri de investiții) care nu au îndreptățit așteptările acționarilor de a primi dividende și nici ale sectorului real al economiei în atragerea investițiilor.

-2011-2014 - implementarea Strategia de dezvoltare a pieței financiare nebancale și a planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. Armonizarea cadrului legislativ național cu normele și abordările Uniunii Europene. Intrarea în vigoare a Legii privind piața de capital este salutăată ca o contribuție importantă la procesul de armonizare a Republicii Moldova la standardele UE.

În anul 2013 pe piața valorilor mobiliare a R.M. activau 67 de participanți profesioniști, înregistrând o ușoară creștere în ultimii cinci ani (tabelul 1). Cu toate acestea, analizînd volumul emisiunilor de hîrtii de valoare, observăm o tendință de diminuare a acestora (fig. 1).

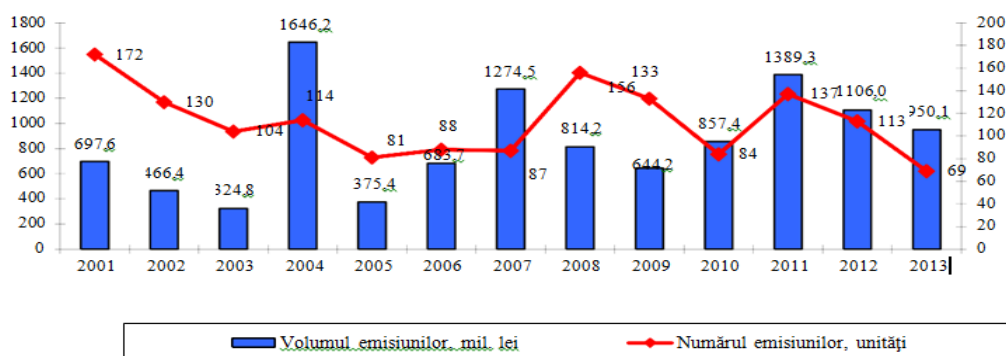

Fig. 1 Emisiuni de valori mobiliare

Sursa. <http://www.cnpf.md/md/strat/>

Conform datelor din Registrul de Stat al Valorilor Mobiliare (RSVM), cumulativ pe toată perioada de activitate a pieței valorilor mobiliare, au fost înregistrate emisiuni de valori mobiliare în volum total de 25,5 mld. lei, dintre care: 13,0 mld. lei - volumul acțiunilor plasate la înființarea societăților pe acțiuni și 12,5 mld. lei - volumul acțiunilor plasate prin emisiuni suplimentare de acțiuni și emisiuni de

obligațiuni. La finele anului 2013 în RSVM erau înregistrate 2998 societăți pe acțiuni. Pe parcursul anilor 1992-2013 din RSVM au fost radiate 828 societăți pe acțiuni ca rezultat al lichidării sau reorganizării acestora.

În perioada anului 2013 au fost înregistrate 69 de emisiuni de valori mobiliare în volum total de 950,1 mil. lei, din care: 7 emisiuni efectuate la constituirea societăților pe acțiuni și 62 de emisiuni suplimentare.

2. EVOLUȚIA PIETEI ASIGURĂRILOR

Sectorul asigurărilor este caracterizat de ritmuri dinamice de creștere. Asigurătorii au extins rețelele de vânzări în teritoriu prin intermediul reprezentanțelor oficiale, rolul cărora este de a informa potențialii clienți în importanța și necesitatea asigurărilor.

Odata cu creșterea numărului societăților de asigurare și a brokerilor de asigurare se observă o creștere a volumului primelor brute subscrise, astfel în 2013 ele au constituit 1198,9 mil. lei, din care în categoria „asigurări generale” – 1125,4 mil. lei, în creștere nominală cu 104,7 mil. lei sau 10,2 la sută față de anul precedent, iar în categoria „asigurări de viață” – 73,5 mil. lei, în creștere cu 4,9 mil. lei sau 7,1 la sută față de anul precedent. Volumul total al primelor brute subscrise a înregistrat o creștere de 10,1 la sută. Evoluția primelor brute subscrise se prezintă în tabelul ce urmează:

Tabelul 2

Evoluția volumului primelor brute subscrise în perioada anilor 2007-2013

Anul	Prime brute subscrise (mil.lei)	Creșterea (descreșterea) nominală față de anul precedent	
		(%)	(mil.lei)
2007	724,2	29,5	164,6
2008	837,2	15,6	113,0
2009	816,5	-2,5	-20,7
2010	914,7	12,0	98,2
2011	1006,3	10,0	91,6
2012	1089,3	8,2	83,0
2013	1198,9	10,1	109,6

Sursa: <http://www.cnpf.md/md/segas/>

Ritmul de creștere a volumului de prime brute subscrise a fost determinat de majorarea numărului contractelor de asigurare benevolă de vehicule terestre (CASCO) și de asigurare obligatorie de răspundere civilă auto, datorită dezvoltării rețelei de distribuție a asigurătorilor, brokerilor de asigurare și/sau de reasigurare, precum și dinamica ascendentă a agenților bancassurance.

În perioada de referință Comisia Națională a Pieței Financiare a înserat un șir de reforme în infrastructura supravegherii asigurărilor, care constau, în special, în lansarea Sistemului Informațional Automatizat de Stat RCA Data, prin care se realizează încheierea automatizată a contractelor de asigurare, eliberarea polițelor și certificatelor de asigurare obligatorie de răspundere civilă auto, evidența despăgubirilor și rezervelor de asigurare.

În pofida ritmurilor înalte de creștere a volumului primelor de asigurare, piața asigurărilor este subdezvoltată comparativ cu potențialul existent și cu nivelul de dezvoltare în țările vecine. Cu excepția asigurării de răspundere civilă auto, celelalte sectoare ale asigurărilor sînt slab dezvoltate.

Principalii factori care au creat această situație sînt: nivelul redus al veniturilor pe locuitor, subestimarea rolului asigurărilor, lipsa încrederii societății față de acest sector, lipsa reglementării prudentiale, asigurarea insuficientă a respectării cerințelor legislației.

3. EVOLUȚIA SECTORULUI DE MICROFINANȚARE

Sectorul de microfinanțare este reprezentat de asociațiile de economii și împrumut, și organizațiile de microfinanțare. Apariția și dezvoltarea acestor instituții este dictată de necesitatea finanțării, îndeosebi a sectorului rural.

Pe parcursul ultimilor ani sectorul de microfinanțare din Republica Moldova, a fost determinat de o evoluție constantă a principalilor indicatori caracteristici activității acestora. În perioada 2013 - 10,7 la sută din populația economic activă din Republica Moldova a beneficiat de împrumuturile sectorului de microfinanțare, valoare în creștere cu 2,6 puncte procentuale față de anul 2012 (Tabelul 3).

Indicatorii activității de microfinanțare din Republica Moldova

Indicatori	2012			2013			2013 față de 2012
	AEÎ	OM	TOTA	AEÎ	OM	TOTA	
Nr. Populației economic active (pers.)	1214500			1235900			101,8%
Sectoare	AEÎ	OM	TOTA	AEÎ	OM	TOTA	
Nr. Beneficiarilor de împrumuturi (pers.)	34192	64856	99048	36525	94871	131396	132,7%
Rata de penetrare (%)	2,8	5,3	8,1	3,0	7,7	10,7	+2,6
Rentabilitatea activelor (%)	3,3	4,8	4,6	4,9	7,9	7,4	+2,8
Rentabilitatea capitalului propriu (%)	11,6	9,4	9,6	16,0	19,3	19,0	+9,4

Sursa: www.statistica.md

Avantajul asociațiilor de economii și împrumut, în comparație cu alte instituții financiare, este apropierea de consumatorii serviciilor. Caracterul cooperatist al activității acestora a fost important pentru succesul lor pînă în prezent. Băncile și alte instituții financiare nu au putut acorda servicii în comunitățile deservite de asociații. Pe lângă aceasta, termenii și condițiile acordării împrumuturilor de către băncile comerciale nu sunt acceptabile pentru clienții mai mici din spațiul rural. În plus, în comparație cu băncile comerciale, costul mai mic al serviciilor pentru membrii asociațiilor și accesul convenabil la aceste servicii sunt atrăgătoare pentru membri.

Organizațiile de microfinanțare în Republica Moldova, similar celorlalte segmente ale pieței financiare locale, se află în faza de dezvoltare, avînd potențial de creștere. Aceste organizații au apărut ca sursă alternativă de finanțare, deoarece băncile comerciale moldovenești nu acordă împrumuturi sau procedura este prea complicată pentru toate segmentele de populație, în special pentru cei din mediul rural. Astfel, au apărut primele organizații de microfinanțare care se orientau spre sporirea accesului antreprenorilor individuali și a întreprinderilor mici și mijlocii la surse financiare.

Concluzii:

Privită în ansamblu, piața financiară nebankară a Republicii Moldova se află în proces de dezvoltare. Numărul participanților profesioniști pe piața valorilor mobiliare are o tendință ușoară de creștere, iar volumul emisiunilor de valori mobiliare are o tendință descrescătoare.

În pofida ritmurilor înalte de creștere a volumului primelor de asigurare, piața asigurărilor în Republica Moldova este subdezvoltată comparativ cu potențialul existent și cu nivelul de dezvoltare în țările vecine. Sectorul de microfinanțare în Republica Moldova, similar celorlalte segmente ale pieței financiare locale, se află în faza de dezvoltare, avînd potențial de creștere. Dezvoltarea sectorului de microfinanțare se poate transforma într-un pilon important pentru reducerea sărăciei și stimularea inițiativei private în Republica Moldova și va contribui la susținerea financiară a zonelor rurale, stimulînd comerțul, activitățile agricole, sectorul social, meșteșugăritul, transportul local și alte ramuri economico-sociale de la sate.

Pieța financiară nebankară este un mecanism eficient de atragere a investițiilor în sectorul real al economiei și ridicarea atractivității investiționale, de aceea dezvoltarea ei are o mare importanță pentru Republica Moldova. Pentru dezvoltarea armonioasă a acestei pețe este necesar în continuare consolidarea sistemului de reglementare și supraveghere în sectorul financiar nebankar, ajustarea acestuia la standardele internaționale, impulsivarea procesului de dezvoltare a pieței valorilor mobiliare, consolidarea pieței asigurărilor, asigurarea activității durabile a asociațiilor de economii și împrumut, și a organizațiilor de microfinanțare.

Bibliografie:

1. LEGE pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a pieței financiare nebankare pe anii 2011-2014;
2. Raport anual privind activitatea CNPF și funcționarea pieței financiare nebankare în anul 2013;
3. www.cnpf.md;
4. www.statistica.md